

Camí 7

ELS POBRES: LA NOSTRA PRIORITAT PRINCIPAL

A la recerca de la justícia i la solidaritat

Una invitació de Joan Pau II

“Hi ha tantes persones ferides per la vida, excloses del desenvolupament econòmic, sense sostre, una família o una feina; moltes es perden en falses il·lusions o han abandonat tota esperança.”

Missatge del Sant Pare per a la JMJ 2002

Aquesta vegada, la crida de Jesús a favor dels pobres no pot esperar. Comencem, doncs, amb la secció “Obre la Bíblia”.

Obre la Bíblia

“Veniu, beneïts del meu Pare, rebeu en herència el Regne que ell us tenia preparat des de la creació del món. Perquè tenia fam, i em donàreu menjar; tenia set, i em donàreu beure; era foraster, i em vau acollir; anava despul·lat, i em vau vestir; estava malalt, i em vau visitar; era a la presó, i vinguéreu a veure'm.

Us ho asseguro: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu.” (Mt 25,34-36 i 40)

Aquestes paraules són del missatge de Jesús sobre el judici final. Ens inciten i animen a posar-nos en acció. També ens donen esperança. Avui dia, els deixebles de Jesús continuen portant l'alliberament i mostrant la solidaritat a aquells que més ho necessiten: els presos, els malalts i els pobres.

- A LA TEVA COMUNITAT LOCAL, COM ES MANIFESTEN LA POBRESA I L'EXCLUSIÓ? QUI SÓN ELS *FAMOLENC*S, ELS *MALALTS*, ELS *PRESOS*, ELS *FORASTERS*?

Què podem fer?

És normal sentir-se impotent al principi quan ens veiem enfrontats al sofriment humà i a la injustícia. Què podem fer per combatre la desocupació, la malaltia o la desnutrició? A vegades, el nostre sentiment d'incapacitat es converteix en una confusió total quan el mal i les seves conseqüències prenen enormes proporcions, fins i tot d'abast universal. Com podem actuar davant la guerra, el terrorisme o l'horror indescriptible que es va viure l'11 de setembre de 2001 a Nova York, a Washington i a Pensilvània, o la violència a Palestina i en altres llocs? Més encara, quan ens veiem enfrontats per la “vasta la expansió del sofriment humà”, com diu el teòleg dominicà Alberto Nolan al seu llibre *Jesús abans del Cristianisme* (Orbis, 1994): “La feina que tinc és descobrir què és el que podem fer.”

- QUÈ EN PENSES, D'AQUESTA TASCA DE “DESCOBRIR ALLÒ QUE PODEM FER?”. SEGONS TU, QUÈ PODEM FER PER PROMOURE LA JUSTÍCIA I LA SOLIDARITAT A LA TERRA?

Joan Pau II reacciona a l'atac terrorista als Estats Units de l'11 de setembre

“Ahir va ser un dia tenebrós en la història de la humanitat, un terrible afront contra la dignitat de l'home. Com es poden donar episodis d'una crueltat tan salvatge? El cor de l'home és un abisme del qual brollen a vegades plans d'una atrocitat inaudita, capaços de destruir en uns instants la vida serena i laboriosa d'un poble. Però la fe surt al nostre encontre en aquests moments en què tot comentari sembla inadequat. La paraula de Crist és l'única que pot donar resposta als interrogants que s'agiten en el nostre esperit. Encara que sembla que les tenebres dominin, el creient sap que el mal i la mort no tenen l'última paraula. En això es basa l'esperança cristiana; d'això es nodreix, en aquest moment, la nostra confiança, fonamentada en l'oració.

JOAN PAU II, Audiència general, 12 de setembre de 2001

Solidaritat cristiana al servei de la justícia

Al cor de la fe de l'Església hi ha la ferma convicció que podem fer alguna cosa per lluitar contra l'odi, contra la ceguesa de l'individualisme, contra la injustícia. Aquesta convicció es basa en la fe que Jesús mateix té en la nostra capacitat per estimar i perdonar malgrat tota oposició:

“Tothom coneixerà que sou deixebles meus per l'amor que us tindreu entre vosaltres.” (Jn 13,35)

A *Ecclesia in America*, el Papa Joan Pau II denuncia els “pecats socials” que obstaculitzen la pràctica de la justícia i la solidaritat:

“D'acord amb la doctrina social de l'Església, s'observa més clarament la gravetat dels pecats socials que clamen al cel, perquè generen violència, trenquen la pau i l'harmonia entre les comunitats d'una mateixa nació, entre les nacions i entre les diverses parts del continent. Entre aquests pecats, cal recordar el tràfic de drogues, el blanqueig de diners guanyats de manera il·lícita, la corrupció en qualsevol ambient, el terror de la violència, l'armamentisme, la discriminació racial, les desigualtats entre els grups socials, la desordenada destrucció de la natura. Aquests pecats manifesten una profunda crisi causada per la pèrdua del sentit de Déu i l'absència dels principis morals que han de regir la vida de tot home.

JOAN PAU II, Exhortació apostòlica post sinodal *Ecclesia in America* [L'Església a Amèrica], 1999, n. 56

Fa gairebé 20 anys, en la seva visita al Canadà el 1984, el Sant Pare ja havia destacat de l'Evangeli la urgència d'aplicar globalment els valors de justícia i solidaritat. En l'homilia que va pronunciar a Edmonton el 17 de setembre d'aquell any, va invitar les nacions riques a fer un examen de consciència sobre la difícil situació dels països pobres:

“Quan el jutge parla de l'“últim dels germans”, aquest és Crist, i ahora està parlant de tots i cada un de nosaltres. Està parlant de tota la dimensió universal d'injustícia i maldat. Està parlant del que avui coneixem habitualment com la diferència entre el nord i el sud. Des

d'ara, no tan sols entre Orient i Occident, sinó també entre el nord i el sud; el nord cada vegada més ric, i el sud cada vegada més pobre.

[...] Tanmateix, segons les paraules de Crist, aquest sud pobre jutjarà el nord ric. I les persones pobres i les nacions pobres –pobres de diferents formes, no tan sols per falta d'aliment, sinó també privades de llibertat i d'altres drets humans– jutjaran aquelles persones que posen aquests béns fora del seu abast i que es reserven per a elles el monopoli imperialista de la supremacia política i econòmica a compte dels altres.”

Un món influït

A fi de descobrir què és el que podem fer per servir els nostres germans i germanes, primer hem de comprendre en quin món vivim. Les nostres societats estan influïdes per tres característiques principals:

- en l'àmbit polític, la difícil recerca de la llibertat i la democràcia;
- en l'àmbit econòmic, el domini poderós del neoliberalisme global, i
- a tots els àmbits, la influència creixent de les tecnologies de la comunicació.

Totes les societats se'n veuen afectades, però no de la mateixa forma.

El poder polític

Malgrat que ningú no n'està en contra, sovint sentim que en diverses parts del món la llibertat i la democràcia tenen problemes, que els drets humans són burlats.

Per exemple, trobem que:

- els governs són influïts pels rics,
 - els mitjans de comunicació manipulen el públic,
 - la política es troba bastant allunyada de la realitat,
 - els processos judicials són massa lents,
 - etc.
- QUINES GRANS O PETITES COSES PODEM FER PER DONAR UNA OPORTUNITAT A LA LLIBERTAT I A LA DEMOCRÀCIA?

El poder econòmic

Una de les característiques principals de l'economia actual, anomenada *economia neoliberal*, és que tolera l'acumulació enorme de riquesa en mans de determinades persones o societats, mentre que d'altres es queden estancats en la pobresa. Una revisió ràpida de la història mostra que, mentre el comunisme va generar alguns abusos, el capitalisme liberal genera profundes desigualtats entre les societats del nord i les del sud, i també dintre dels països. Si no hi ha cap control, l'efecte d'un sistema com aquest és l'increment constant de l'abisme entre els rics i els pobres.

- QUÈ EN PENSES, DEL SISTEMA ECONÒMIC ACTUAL?
- Voldria entendre millor com funciona.
 - No podem fer res contra la desigualtat social.

- Aquests problemes i qüestions són massa complexos per poder-los abordar.
- Caldria que s'hi involucressin moltes persones per produir un canvi.
- La política no m'interessa.
- Voldria col·laborar en la meua comunitat local
- Altres reaccions: _____

El poder dels mitjans de comunicació

Cada vegada més, molta informació circula pel planeta a una velocitat increïble. El públic està sobreexposat als mitjans. Estar informat és molt bo. Estimula la intel·ligència, la creativitat i el compromís. Però el poder de la informació té les seves trampes i els seus perills. Vegem-ne dos casos:

- No és inusual que notícies importants, com ara la fam que arrasa un país en via de desenvolupament o els acomiadaments massius de treballadors, siguin substituïdes per notícies que tenen un component més gran d'entreteniment, com ara els avatars en la carrera professional d'una estrella nacional o internacional.
 - No tothom té un accés igualitari a la informació, a l'entreteniment i a fòrums de debat. Per exemple, només un 20% de la població mundial té accés directe al telèfon. Fins i tot als països rics, no tothom té la capacitat o els mitjans financers per donar a conèixer la seva opinió als mitjans de comunicació.
- FES DUES LLISTES: UNA PRIMERA AMB ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ QUE TENE A L'ABAST LES SOCIETATS RIQUES I UNA SEGONA AMB AQUELLS QUE SÓN ACCESSIBLES ALS POBRES.
- AMB L'AJUDA D'AQUESTES DUES LLISTES, AFEGEIX UNA FRASE AL MISSATGE DE JESÚS SOBRE EL JUDICI FINAL (pàg. 104)

Els reptes de la diversitat

No hi ha dubte que les societats en què vivim presenten altres característiques. Entre les que demanen una revisió seriosa de la pràctica de justícia i solidaritat hi ha la situació dels nadius i els aborígens en diversos països, inclòs el Canadà. A continuació reproduïm un fragment del que Joan Pau II va dir l'any 1984 en la celebració que tingué lloc al Santuari dels Màrtirs a Midland, Ontario:

“Avui estem agraïts pel paper que els nadius exerceixen, no solament en la configuració multicultural de la societat canadenca, sinó també en la vida mateixa de l'Església Catòlica.

[...] Ara és l'hora que els canadencs guareixin totes les divisions que s'han obert al llarg dels segles entre els seus habitants originaris i els nousvinguts al continent. Aquest desafiament pertoca a tots els individus i grups, a totes les esglésies i comunitats eclesiaístiques tot al llarg del Canadà.”

- POTS IDENTIFICAR EN LA TEUA COMUNITAT LOCAL RASTRES DE LES CARACTERÍSTIQUES ESMENTADES ANTERIORMENT? EN POTS DONAR ALGUN EXEMPLE?
- SE T'ACUDEN ALTRES CARACTERÍSTIQUES QUE S'HI PODRIEN AFEGIR? QUINES?

“Vaig tenir gana...”

Concentrem-nos ara en situacions de sofriment, exclusió i pobresa que hi ha a la societat. Tant si formen part de les nostres vides com si no, regularment som testimonis de situacions humanes escruixidores d'aquesta naturalesa. Identifica en la llista de problemes que figura a continuació aquelles situacions que observes al voltant teu.

- Fam
- Drogoaddicció
- Violència
- Suïcidi
- Racisme
- Pobresa econòmica
- Sexisme
- Alcoholisme
- Prostitució
- Jocs d'atzar
- Aïllament
- Altres: _____

- QUINS RECURSOS HI HA AL TEU BARRI PER ATENDRE AQUELLES NECESSITATS?

A la recerca de les causes

La solidaritat amb les persones que viuen en situacions de pobresa, sofriment o exclusió ens porta a buscar les causes d'aquestes situacions. A la llista següent, indica aquelles frases que, segons tu, resumeixen algunes de les causes de la pobresa i, si cal, escriu-ne més amb les teves pròpies paraules:

- La pobresa s'hereta.
- L'aïllament és un cercle viciós.
- L'obsessió amb la productivitat elimina els menys productius.
- La globalització de l'economia genera comunitats de pobresa.
- _____

Quan desvelem les causes de la pobresa, descobrim ràpidament que un gran nombre de fenòmens estan relacionats entre ells. El problema és complex: no se'n troben fàcilment explicacions simples. Abans que res, la pobresa és un fenomen social que requereix solucions col·lectives.

- POTS PENSAR EN FORMES DE REALITZAR ACCIONS CONCRETES CONTRA LA POBRESA, AÏLLAMENT O EXCLUSIÓ? QUINS SÓN?

La capacitat dels ciutadans per influir en la societat els ajuda a manifestar solidaritat. Tots estem capacitats per produir un canvi, encara que sigui a petita escala. Al text de Mate citat anteriorment, Jesús ens diu que un simple got d'aigua donat en nom seu és un gest enorme. Sentir que podem canviar les coses ens ajuda a intervenir en la societat (*vid.* Activitats Sugerides, pàg. 117).

L'opció preferent pels pobres

En el seu discurs sobre el judici final, Jesús no tan sols centra l'atenció en les persones pobres que estan sofrint, sinó que s'hi identifica, s'uneix a ells:

“Us ho asseguro: tot allò que fèieu a uns d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu.” (Mt 25,40)

Aquestes paraules de Jesús van marcar profundament les vides dels seus deixebles i ho continuen fent. Se'n pot trobar un exemple en els fragments següents de l'al·locució que el Papa Pau VI va pronunciar davant dels membres de les Nacions Unides el 4 d'octubre de 1965:

“El que vosaltres proclameu aquí són els drets i els deures fonamentals de l'home, la seva dignitat i llibertat...

La vostra tasca és fer que abundi el pa a la taula de la humanitat...

Però no n'hi ha prou d'alimentar els qui tenen fam: cal també assegurar a tothom una vida digna...”

Des de Jesús fins a Pau VI, com també des dels profetes de l'Antic Testament fins als nostres dies, els grans heralds de la Paraula de Déu mai no han deixat de convidar a la “taula de la humanitat” tots aquells que n'hagin estat exclosos o la dignitat dels quals hagi estat danyada.

- “El que li sobra al ric és l'essencial per al pobre”, va dir sant Agustí.
- “L'home és només l'administrador dels seus béns, no n'és l'amo”, va dir sant Basili.

L'Església ha resumit aquest llegat i aquest projecte en una frase plena de conseqüències: “L'opció preferent pels pobres.” El Papa Joan Pau II en parla a la seva carta apostòlica del nou mil·lenni, *Novo millennio ineunte*:

«A partir de la comunió intraeclesial, la caritat s'obre per la seva naturalesa al servei universal, projectant-nos cap a la *pràctica d'un amor actiu i concret amb cada ésser humà*.

[...] No s'ha d'oblidar, certament, que ningú no pot ser exclòs del nostre amor, des del moment que “amb l'encarnació el Fill de Déu s'ha unit d'alguna manera a cada home”. Atenint-nos a les paraules indiscutibles de l'Evangeli, en la persona dels pobres hi ha una presència especial seva, que imposa a l'Església una opció preferent per ells.»

JOAN PAU II, *Novo millennio ineunte*, 2001, n. 49

– QUÈ T'INSPIRA L'OPCIÓ PREFERENT PELS POBRES?

Els grans amics dels pobres

Amb el temps, vivint l'Evangeli, moltes grans figures han mostrat la tradició de la caritat, de la justícia i de la solidaritat en l'Església Catòlica. La riquesa i la diversitat del seu testimoni no té límits. Ho podem veure fent un cop d'ull a alguns d'aquests testimonis de fe. La seva santedat ha estat reconeguda i, en diversos casos, el seu testimoni ha donat lloc a la fundació de comunitats i obres importants.

MARTÍ DE TOURS (circa 316-397)

Commogut per l'estat miserable d'un home pobre, al qual va donar la seva capa, Martí va deixar l'exèrcit, fou ordenat sacerdot i fundà una comunitat monàstica a Ligugé.

FRANCESC D'ASSÍS (1182-1226)

Francesc va iniciar un extens moviment espiritual basat en la virtut de la pobresa, elegida lliurement i viscuda en plenitud. També va emfasitzar l'amor fraternal i la importància d'estar a prop del pobre.

VICENÇ DE PAÛL (1581-1660)

Vicenç es va passar tota la vida al servei dels pobres. És el sant patró de les obres de caritat.

MARGARIDA DE YOUVILLE (1701-1771)

Fundadora de les Germanes Grises de Montreal, Margarida va quedar profundament marcada per la pobresa que va experimentar de nena. Es va casar, es va quedar vídua, va criar els seus fills sola i després va decidir dedicar la seva vida a ajudar els pobres a Montreal. Amb l'ajuda de tres dones més, i sense importar-li la raça o l'idioma, va atendre mares solteres, ancians, orfes i altres persones que sofrien d'altres mals.

Activitats suggerides

Prendre consciència de la solidaritat i la justícia

No tan sols les grans figures o les persones famoses s'involucren amb els pobres. Incomptables homes i dones s'integren una gran varietat de causes per expressar el seu compromís amb la justícia i la solidaritat. Troba ara possibles opcions per al teu compromís. Revisa les que concordin més amb els teus interessos, habilitats i preocupacions.

– OPTA PELS POBRES DONANT EL TEU TEMPS

- Ofereix el teu temps a institucions que distribueixin aliment, roba, o altres coses.
- Ofereix-te a institucions o a persones que no es puguin valer per si soles i ajuda-les.
- Fes petites obres (de pintura, neteja, reparació) per a aquells que no es puguin pagar aquests serveis.
- Ensenya l'idioma a un immigrant nouvingut.
- Ajuda persones a entendre i expressar les seves situacions de manera que puguin defensar els seus drets.
- Altres: _____

– OPTA PELS POBRES ADVOCANT PER ELLS

- Uneix-te a un grup de reflexió que ajudi a comprendre millor la societat a fi de trobar mitjans per transformar-la per a millor.
- Utilitzant els mitjans, denuncia situacions injustes.
- Participa en manifestacions o mobilitzacions per la justícia.

- Signa peticions per denunciar abusos de poder o injustícies.
- Altres: _____
- **OPTA PELS POBRES ESTANT PRESENT AMB ELLS**
 - Visita presos.
 - Visita persones que viuen en refugis.
 - Pren-te temps per parlar amb algú que estigui demanant almoina al carrer.
 - Sigues voluntari en institucions que estiguin relacionades amb les teves preocupacions socials.
 - Altres: _____
- **OPTA PELS POBRES COMPARTINT LES TEVES POSSESSIONS**
 - Ajuda estudiants que necessitin llibres, útils, etc.
 - Ajuda institucions que ajudin els pobres especialment durant l'època de Nadal però també en altres èpoques de l'any.
 - Dóna diners a institucions que tu triïs.
 - Compromet-te a comprar productes de consum més cars en comptes dels més barats, els quals en general són produïts per treballadors explotats.
 - Altres: _____

Involucrar-se en projectes de solidaritat internacional

Durant la segona meitat del segle xx, l'Església ha creat una gran quantitat d'institucions dedicades a la solidaritat internacional, com ara Caritas o, al Canadà, l'Organització Catòlica Canadenca per al Desenvolupament i la Pau (OCCDP o D&P). Recentment, D&P ha desenvolupat un pla d'acció anomenat "La vida no està en venda", que cerca preservar i compartir els recursos naturals del planeta. Aquest pla i d'altres els trobaràs explicats al lloc web de D&P: <www.devp.org>

Suggeriments per compartir en grup

- a) Després de la benvinguda inicial, comença la reunió llegint junts "el missatge de Jesús sobre el judici final" (pàg. 106). Debateu les relacions que hi ha entre el discurs de Jesús i
 - les situacions de pobresa i sofriment que hi ha actualment, i
 - les citacions de Joan Pau II que es reproduïxen en aquest camí.
- b) Finalitza la reflexió bíblica convidant un membre del grup (que s'hagi preparat prèviament) perquè parli sobre l'amor per la justícia que els profetes de l'Antic Testament van demostrar (*vid.* annex J).
- c) Els membres del grup potser volen fer un pla d'acció comuna per portar-lo a terme a la teva àrea o a escala internacional (*vid.* Activitats Suggerides).
- d) Clou la trobada amb l'oració per a la JMJ 2002 (pàg. 12).
- e) Tria el camí, la data, l'hora i el lloc per a la propera trobada.